

Proměny Mützelova obrázku

Tři barokní sousoší v Podještědí

**Křížový kámen – nejstarší
jízerskohorský
pomníček**

Věž Grálu (vpravo dole) se tyčí v bučinách vysoko nad údolím Hájéného potoka. Foto Miroslav Deml

Novoroční přípitek u památky Jána Dulovce. Foto Marie Matušková

Vážení členové a příznivci Spolku Patron

Naše spolková činnost zahrnuje několik oblastí, kterými se jako seskupení lidí se stejnými zájmy zabýváme. Tou hlavní je samozřejmě péče o drobné památky Jizerských hor a v širším pojetí i regionů, které s nimi bezprostředně sousedí nebo tematicky souvisí.

Naše péče o pomníčky, křížky, boží muka a další památky v horách i v podhůří se soustředí především na jejich obnovu, údržbu a opravy. Není to však jen práce technická v terénu nebo v restaurátorské dílně. Po celou dobu zároveň vyhledáváme i historii a příběhy jednotlivých památek. Bez nich by jejich existence v krajině nebyla úplná.

Mnohdy jsme touto historií překvapeni, především tehdy, podaří-li se nám objevit něco nového, co doposud v jizerskohorské literatuře nebylo popsáno. Přitom si málokdy uvědomíme, že i my sami tvoříme historii Jizerských hor. Každým obnoveným pomníčkem, každou vybádanou skutečností a v podstatě každým zásahem tvoříme věc, která se už druhým dnem stává historií a která se po uplynutí několika let může stát předmětem seriózního bádání.

Pokud se pamatujete na dvojí výměnu Mützelova obrázku v roce 2009, pak vás potěší hlavní téma tohoto vydání. Jeden z tehdy instalovaných obrázků totiž dnes označuje zcela jinou událost, dokonce i mimo naši zájmovou oblast – v sousedních Lužických horách. A tehdejší pomníčková rošáda pod Ptačími kupami se dnes jeví jako historie, kterou lze zkoumat a dávat ji do souvislostí. Více už neprozradíme, nalistujte si příslušný článek.

Jaro již pomalu vstupuje do hor, přeje-me vám dobré počasí a pevný krok při putování Jizerskými horami.

Výbor Spolku Patron

Od dokončení a otevření rozhledny Štěpánka uplyne letos 130 let. Foto Bohumil Horáček

Titulní strana: Památka na místě vraždy hajného Valentina Fiedlera v Lužických horách. Foto Bohumil Horáček

Proměny Mützelova obrázku

Otokar Simm

Byla to pouhá náhoda. Koncem uplynulého roku jsem připravoval výlet na 593 metrů vysoký Střední vrch v Lužických horách. Cestou z osady Mlýny, části Kytlic, jsem měl v úmyslu vyhledat pomníček Valentina Fiedlera. Inspirací mi byl příběh nazvaný Smrt pod Matterhornem v knize Karla Steina Pomníčky Lužických hor a Českého Švýcarska.

V roce 1949 našel poškozený Mützelův (tehdy ještě Mietzelův) obrázek pod Ptačími kupami Karel Lutz. Po renovaci v libereckém muzeu jej spolu s Miloslavem Nevrlým vrátili 12. června 1961 na své místo a vyfotili. Foto Miloslav Nevrlý

Střední vrch, německy zvaný *Mittenberg*, je nápadným skalnatým vrcholem s rozsáhlým kruhovým rozhledem. Fiedlerův pomníček se nachází severovýchodně odtud, v malé roklince odbočující z údolí, kterým z Mlýnů stoupá k jihu neznačená lesní silnička. Dříve se tomuto údolí říkalo *Zahlgrund*, český název bohužel nemá. Fiedlerovu památku tvoří výklenek vytesaný do nízké pískovcové stěny, v němž je umístěn obrázek Matky boží s Jezulátkem; pod ním se nachází původní plechová tabulka s křížkem a nápisem V. F. 10. 2. 1933.

Když jsem si v *Mapách.cz* prohlížel připojené fotografie, zaujala mne podoba zručně malovaného mariánského obrázku. „*Ten obrázek přeci znám,*“ říkal jsem si v duchu. A opravdu, stačilo zapátrat ve starších číslech časopisu Patron a byl jsem doma. Ano, v Lužických horách

se v současnosti nachází obrázek, který byl po dva měsíce roku 2009 upevněn na skalce pod Ptačími kupami, tam, kde byl v roce 1866 postřelen pytláký hajný Ferdinand Mützel.

Jak se dostal obrázek z Jizerských do Lužických hor? Zde je jeho příběh.

V minulosti byl Mützelův obrázek vícekrát opravován. Několikrát jeho obnovu zajišťoval se svými přáteli Dietmar Lauer z Černé Řičky, člen Spolku Patron. Dietmar vzpomíná, že se tak stalo v letech 1979, 1984 a pak ještě v polovině 90. let. Autorkou jedné ze starších verzí byla spisovatelka Helena Sobková, jež často pobývala na své rekreační chalupě v Desné. Dietmar s ní spolupracoval i na publikaci *Naše Desná* (MěÚ Desná, 1993).

Další obrázky namalovali Jindřich Hippman z Nýčových Domků a Miloslav Lejsek z Hutě. Impregnaci jednoho ze starších obrázků ochranným lakem provedl František Mrva v roce 1986.

Avšak v roce 2007 byl Mützelův obrázek vlivem drsných povětrnostních podmínek Jizerských hor znovu natolik poškozený, že se ho „Patroni“ rozhodli sejmout a připravovali jeho výměnu. Vše ale potřebuje svůj čas, i namalování nového obrázku na původní podložku umístěnou ve starém rámečku. A tak se stalo, že ve stejné době vznikaly současně obrázky dva, aniž by o tom jejich tvůrci věděli...

Nedlouho po výměně obrázku v roce 2009 pomníček vyfotil Miroslav Deml.

Během lyžařské túry v lednu 2009 zjistil Andreas Prescher z německého Großschönau, že tabulka pod Ptačími kupami dosud chybí. Vzal proto iniciativu do svých rukou, postaral se nezištně o obnovu obrázku a 4. dubna 2009 ho na místě přimontoval. Andreas je nadšeným příznivcem a milovníkem Jizerských a Lužických hor, zálibu ale našel hlavně ve vyhledávání starých pomníčků. Ačkoliv žije v Großschönau nedaleko Varnsdorfu, Jizerské hory se mu již před mnoha lety staly druhým domovem, jak sám říká. Obnovil či opravil už řadu pomníčků na obou stranách státní hranice.

Ve své truhlářské firmě vyrobil podložku a rám z dubového dřeva, stříšku pokryl měděným plechem a namalování obrázku domluvil s Rosemarií Donath ze Spitzkunnersdorfu. Paní Donath dříve pracovala jako textilní návrhářka a k malování má tudíž blízko. Pro Jizerské hory vytvořila velmi zdařilý obrázek Panny Marie se synem Božím. Stejný motiv je na obrázku ode dávna, o čemž svědčí známá fotografie z poloviny dvacátých let minulého století. Na tabulce pod obrázkem byl nyní česko-německý popis události. Na přání donátorů byl obrázek navíc doplněn nápisem *850 Jahre Haindorfer Wallfahrt* (850 let hejnických poutí).

Snímek nového Mützelova obrázku byl publikován na titulní straně časopisu Patron 2/2009. Na následující straně najdeme stručný popis: *Mützelův obrázek nainstalovaný panem Prescherem z Německé republiky, který bude vyměněn 13. června 2009 za původní, celkově zrekonstruovaný obrázek.* Hned v následujícím čísle Patrona se píše, že akce

Po dvou měsících členové Spolku Patron nový obrázek sejmuli a vyměnili ho za jiný.
Foto Herbert Endler, 13. června 2009

Členové a příznivci Spolku Patron u vyměněného Mützelova obrázku 13. června 2009. Foto Herbert Endler

proběhla 13. června 2009 za krásného počasí a hojně účasti členů i nečlenů Spolku Patron. Obrázek zhotovený panem Prescherem byl sejmut a na jeho místě byl namontován jiný, namalovaný Miroslavem Bičištěm starším, otcem jednoho z členů spolku.

Neméně pěkně obnovený obrázek byl umístěn do stávajícího rámečku, využita byla i starší podložka z nerezového plechu. Pod Marií s Jezulátkem označuje český nápis, co se tady před více než jeden a půl stoletím seběhlo.

O tom, že se členové Spolku Patron chystají na jaře 2009 instalovat obnovený obrázek, se toho roku psalo již v prvním čísle spolkového časopisu.

Mützelův obrázek v roce 2019. Foto Miroslav Deml

Andreas s dcerou Biancou s novým obrázkem pod Ptačími kupami. Foto Andreas Prescher, 4. dubna 2009

Není divu, že situace vyvolala jisté rozčarování donátora z Großschönau. Zmiňoval se mi, jak s manželkou a dcerou transportovali na běžkách z Nové Louky vše na zádech v batožinách – obrázek v dubovém rámu, akuvrtačku i další nářadí a materiál. Radost z vykonaného díla ale neměla mít dlouhého trvání.

S odstupem času ovšem Andreas uznává, že chyba byla hlavně v tom, že se předem o opravě s nikým na české straně nedomluvil. A tak došlo k tomu, že najednou vznikly dva Mützellovy obrázky, instalován na místě mohl být samozřejmě jen jeden...

Po jistých trablích byl panu Prescherovi obrázek vrácen a ten pro něj našel stejně dobré využití v Lužických horách. Slouží tak i nadále jako připomínka tragického střetu mezi lesnickým personálem a pytláky. Drobná úprava obrázku a změna textu mu jistě nezpůsobila větší potíže.

Vratme se krátce k památce Valentina Fiedlera v Lužických horách. Jak se můžeme dočíst ve zmíněné knížce Karla Steina, byl Fiedler hajným. Ze svého bydliště v Horním Pysku odešel 10. února 1933 na běžnou pochůzku svěřeného lesa. Když se v dohodnutou dobu nevracel, začala se po něm jeho žena shánět. Na pomoc jí přispěchali lesní dělníci a ti jej zanedlouho našli zastřeleného. Na svědomí ho měli pytláci. Z vraždy byli usvědčeni Josef a Emil Austenovi, otec a syn.

O událostech z roku 1866, spojených s přepadením Ferdinanda Mützela, se zájemci můžou dočíst v řadě zdrojů, a proto se k nim v tomto příspěvku nevracíme. Doporučit můžeme zejména podrobný příspěvek Gerharda Kutnara v Patronu číslo 2/1996, v časopisu Krkonoše – Jizerské hory 7/2009 pak celostránkový článek Pavla D. Vinkláta, a v neposlední řadě též publikaci Andrease Preschera *Die Raubschützen im Isergebirge (Pytláci v Jizerských horách, vlastním nákladem autora, Großschönau, 2009)*.

Památku Valentina Fiedlera namaloval Petr Ferdyš Polda v roce 2005 pro publikaci Pomníčky Lužických hor a Českého Švýcarska. Jde však o fikci, protože žádný obrázek ve výklenku po desítky let nebyl.

Původní tabulka Fiedlerova pomníčku pochází pravděpodobně z roku 1933. Foto autor

Obrázek Ferdinanda Mützela

Andreas Prescher, přeložil Otokar Simm

V roce 2007 byl sejmut vybledlý obrázek za účelem renovace, ke které však v následujících letech nedocházelo. Proto jsem v zimě 2009 převzal iniciativu a vyrobil jsem novou desku s rámem z dubového dřeva. Paní Rosemarie Donath ze Spitzkunnorsdorfu namalovala velmi zdařilý obrázek Marie se synem Božím.

Dne 4. dubna 2009 jsme s mojí ženou a dcerou Biancou připevnili malý obrázek v místě určení na Hejnickém hřebeni. Veškeré nářadí a materiál jsme tam dopravili v batozích a na lyžích z Nové Louky.

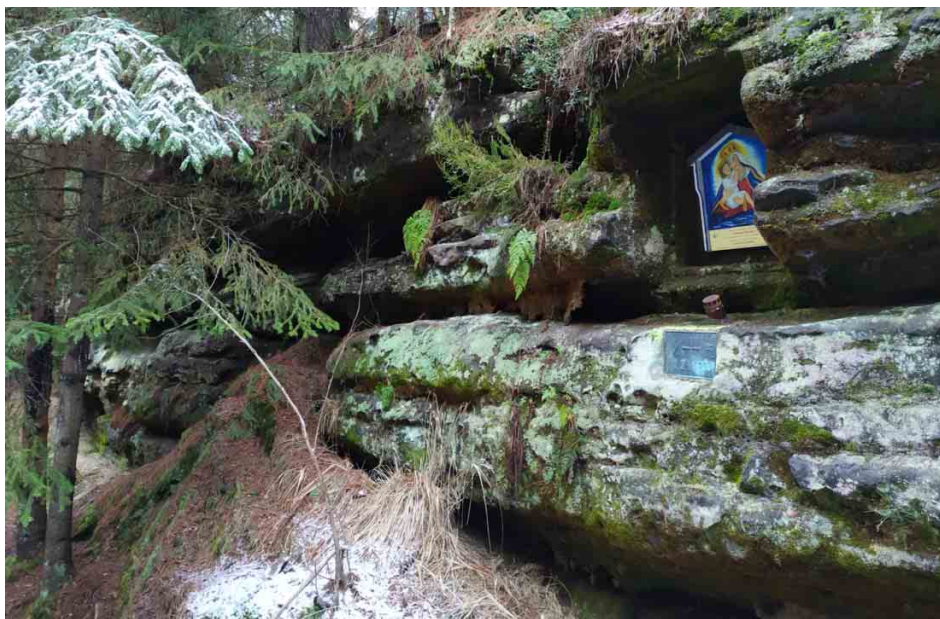
Andreas Prescher a Rosemarie Donath představují nový Mützelův obrázek. Foto autor, únor 2009

Mezitím vyvíjel aktivitu také Patron a po delší době zrestauroval starý obrázek. Dne 13. června odmontovali členové spolku můj mariánský obrázek a zaměnili ho za renovovaný původní. Bylo mi sděleno, že nápis „850 Jahre Haindorfer Wallfahrt“ nepatří k originálu, a že sejmутý pomníček je bezpečně uložen ve Spolku Patron.

Odmontování Mützelova obrázku Patronem způsobilo jisté nedorozumění v Německu i v Česku. V červencovém vydání časopisu *Krkonose – Jizerské hory* chválil Pavel D. Vinklát můj Mützelův obrázek, představil ho na dvou fotografiích a zmínil jeho téměř tříletou absenci. I Spolek Patron zařadil na titulní stranu svého časopisu 2/2009 námi instalovaný Mützelův obrázek.

V následující době jsem prosil předsedu Patrona o vydání mého vlastnictví, protože jsem měl v úmyslu využít obrázek na jiném místě. Dokonce ani delší dopis v češtině, který mi laskavě přeložila známá paní, nepřinesl žádnou odezvu. Po několika důrazných telefonátech sliboval tehdejší předseda Patronu vrácení obrázku, slib ale nikdy nesplnil. Na jaře 2011 byl odvolán. Funkci předsedy převzal znovu pan Endler a v létě roku 2011 mi obrázek vrátil. Mimo jiné mi sdělil, že jeho předchůdce snad chtěl dát obrázek dokonce přemalovat.

V listopadu 2011 jsem mariánský obrázek s upraveným textem připevnil do výklenku v krátké pískovcové roklince nedaleko Mlýnů v Lužických horách jako památku Valentina Fiedlera.

Památka hajného Valentina Fiedlera, zastřeleného pytláky, se nachází blízko osady Mlýny v Lužických horách. Foto Bohumil Horáček, leden 2022

Pozvánka na výlet k památce Emila Nováka

Výbor spolku

Ve středu 13. dubna letošního roku uplyne 33 let od tragické smrti Emila Nováka, přítele pomníčků v Jizerských horách, a osobnosti, na jejíž činnost se Spolek Patron odkazuje. Emilovu památku si spolek každoročně připomíná výletem k jeho pamětní desce na Věži Grálu.

Kvůli pandemii koronaviru se přátelé drobných památek a Emilova odkazu nemohli organizovaně dva roky u Věže Grálu sejít. Přesto tak mnozí učinili individuálně. Je tedy na čase na nuceně přerušenu tradici znovu navázat.

Výbor Spolku Patron tedy zve všechny členy a příznivce jizerskohorských pomníčků na výlet k uctění památky Emila Nováka. Výlet se koná **v sobotu 16. dubna 2022**, sraz účastníků je v 9.30 před železniční stanicí Bílý Potok pod Smrkem. Trasa výletu povede přes Hubertku a Tišinu k věži Grálu, kde bude oficiální část ukončena pietní vzpomínkou u desky Emila Nováka. Věž Grálu se pro Emila stala životní skálou. Celkem na ni vylezl 129krát, naposled 1. října 1988. Sám si na jejím úpatí vytesal výklenek pro připravenou pamětní desku vlastní výroby.

Poté bude možné společně sestoupit do údolí Hájeného potoka a k Bartlově boudě, kde bude výlet zakončen společným posezením.

Snímek zachycuje účastníky vzpomínkového setkání, které se u pamětní desky Emila Nováka uskutečnilo v sobotu 13. dubna 2019 – v den 30. výročí jeho úmrtí. Foto Otokar Simm

Tam, kde zabilo Slováka...

Marie Matušková a Ruda Makel'

Označení místa bylo pro práci v lese běžné. A místo s názvem v nadpisu tohoto článku se nachází nedaleko Raspenavy u skalky směrem na Skalní hrad. Okolnosti vzniku pomníčku Jána Dulovce, který zahynul ve věku 35 let při kácení buku, uvedl Ruda Makel' v Patronu č. 3/2012, když byl pomník postaven.

Dulovcova rodina žijící na Slovensku se o tom dozvěděla a přijela uctít památku otce tří dětí. Chtěli zároveň uhradit náklady spojené se stavbou pomníčku, ale to jeho tvůrce, Ladislav Trakal, striktně odmítl. Přitom se hodně nadřel, což „Patronáči“ dobře znají z jiných akcí. Když sehnal kameny, přivezl je svým žigulíkem k místu neštěstí, a důmyslným systémem s pomocí kladek a ocelového lana je dostal do požadované polohy.

Při vztyčování kamenného sloupku tehdy pomáhal ještě lesní řidič Eda Svoboda; pánové využili trojnožku, která se používá při zabíjačkách. Ladislav Trakal je s rodinou Jána Dulovce v kontaktu. Letos jej poprosila, aby 7. ledna, tedy 100 let od Dulovcova narození a 65 let od tragické události, rozsvítil u pomníčku svíčku. Rádi jsme jej doprovodili, položili vlastnoručně uvitý věnec, posvětili a připili z pravých slovenských sklenek s vysokým úzkým hrdlem.

Dodáváme, že se kolem potulují vlci – stopy vlka a možná i vlčice jsme našli ve sněhu; možná na počest slovenského dřevorubce i zavýjí...

Lesník Ladislav Trakal u pomníčku Jána Dulovce. Foto autor

Tři sousoší ve třech městech Podještědí

Bohumil Horáček

Řekne-li se „barokní krajina“, vyvstane nám obraz krajiny 17. a 18. století, kdy člověk poprvé začal výrazně ovlivňovat ráz svého okolí. Barokní krajina je organizovaná, ekonomicky účelná a estetická, vyjadřuje harmonické propojení člověka s přírodou. Barokní krajinu si můžeme vychutnat i v našem kraji, byť přímo v horách žádnou nenajdeme. Za její podobou musíme sejít na severní či jižní stranu hor.

Sousoší Víry se sochami sv. Jana a sv. Pavla v Českém Dubu. Foto autor

Barokní krajinu tak, jak ji chápeme dnes, tedy jako typ kulturní krajiny, jejíž uspořádání vychází z kompozičně-estetického záměru, reprezentujícího duchovní přesvědčení či filozofický postoj, najdeme především na Frýdlantsku a v okolí Hejnic a pak na jižní straně hor. Charakterizuje ji zvlněný terén s mozaikou drobných polí, hustá síť cest lemovaných alejemi, sakrální vesnická architektura s dominantami kostelů a drobná architektura ve volné krajině – boží muka, kříže a kapličky.

Přímo pod Ještědským hřbetem, nebo chcete-li pod Ještědskými horami, najdeme krásný příklad barokní kompozice s ojedinělým umístěním tří sousoší do podhorské krajiny. Řeč je o totožných sousoších Víry se sochami

Sousoší Víry se sochami sv. Jana a sv. Pavla v Osečné. Foto autor

sv. Jana a sv. Pavla. Všechna pocházejí z dílny sochaře Matyáše Brauna. Jedno z nich je umístěno v Osečné, druhé v Českém Dubě a třetí v Hodkovicích nad Mohelkou.

Sousoší vznikla v průběhu let 1714–1750 a byla situována za okraj tehdejší městské zástavby. Do podještědské krajiny jsou zakomponována téměř symetricky – směrem k jihu tvoří rovnoramenný trojúhelník. Vzdálenost mezi sousoším v Osečné a v Hodkovicích nad Mohelkou je 12 kilometrů, od obou sousoší ke třetímu v Českém Dubě je to 6 kilometrů. Záměr barokního umělce, či náhoda? To už se dnes nedozvíme.

Sousoší Víry se sochami sv. Jana a sv. Pavla v Hodkovicích nad Mohelkou. Foto autor

Abychom poznali důvod, proč se tři sousoší Víry se sochami sv. Jana a sv. Pavla ve třech městech v Podještědí objevila, je třeba se vrátit v čase do roku 1635. Tehdy se ve Vídni rozhodlo, že se novým majitelem českodubského panství i s městy Osečná a Hodkovice stane hrabě Jan Ludvík Hektor Isolani. Císař Ferdinand II. se tímto krokem krutému generálovi chorvatských jízdních oddílů odvděčil za válečné zásluhy.

Isolani si však svého majetku na severu Čech dlouho neužil, neboť již v roce 1640 zemřel. Nezanechal po sobě žádného mužského potomka, jeho dědičkami se staly dcery Anna Marie (†14. května 1648) a Regina (†1658), přičemž Regina vstoupila roku 1653 do vídeňského kláštera augustiniánek u sv. Jakuba, kterému

JEAN LOUVYS Comte d'Absolani General de Croates.
Peter Aubry Escault.

Jan Ludvík Hektor Isolani (1586–1640) na rytině Petera Aubryho. Městská knihovna Trier

Augustiniánský klášter sv. Jakuba ve Vídni v roce 1724. Rytina Georga Daniela Heumanna podle kresby Salomona Kleinera. Vídeňské muzeum

Detail plastiky sv. Jana (Český Dub). Foto autor

Detail hlavního výjevu sousoší (Český Dub). Foto autor

přinesla veškerý zděděný majetek, včetně českodubského panství. Města Český Dub, Hodkovice a Osečná pak v držení kláštera zůstala až do roku 1782, kdy ho císař Josef II. spolu s dalšími kláštery zrušil.

Představená kláštera sv. Jakuba ve Vídni Maria Magdalena z Walterskirchenu se v roce 1713 rozhodla, že ozdobí tři největší obce svého panství pod Ještědem důstojnými náboženskými monumenty z umělecké dílny Matyáše Brauna (1684–1738). Některé zdroje uvádějí, že se tak stalo jako vyjádření vděku za vítězství křesťanských vojsk nad Turky při obléhání Vídně v roce 1683. Klášter sv. Jakuba se totiž nacházel ve čtvrti Stubenviertel ve vídeňském vnitřním městě a ležel blízko městských hradeb. Byl ohrožen již při prvním tažení Turků k Vídni v roce 1529. Při druhém tureckém obležení Vídně v roce 1683 musely řeholnice uprchnout do Lince, odkud se vrátily až v roce 1684. Proč by však augustiniánky děkovaly za vítězství až po třiceti letech?

Mnohem pravděpodobnější se jeví druhá verze: rozhodnutí padlo na základě výnosu císaře Karla VI., který po velké morové epidemii v roce 1713 nařídil z pietních důvodů zřizování morových sloupů v celé monarchii. Epidemie přišla z Uher do Rakous a Čech, roku 1714 zasáhla Moravu a doznívala ještě v roce 1715. Silně byla postižena

Praha, kde dle úředních záznamů zemřela víc než čtvrtina obyvatel, v samotných Čechách (bez Moravy) zemřelo 200 000 lidí. Oběti na svých statcích v Čechách formou tří sousoší uctil i vídeňský svatojakubský klášter. Obě verze na podrobný historický průzkum teprve čekají.

S jistotou víme pouze to, že první dvě sousoší – v Českém Dubě a v Osečné, vznikla již v roce 1714. Trojice byla zkompletována až v roce 1750 v Hodkovicích nad Mohelkou. Českodubské sousoší stojí v Dolním Předměstí na malém návrší na rohu ulic Prouskovy a Na Zhůrách; hodkovické v Liberecké ulici u křižovatky s ulicí J. A. Komenského, osečenské pak na východním okraji města při cestě do osady Kotel. Všechna tři díla jsou tematicky i kompozičně totožná.

Na mohutném podstavci jsou umístěny tři pískovcové sochy. Prostřední ženská postava, objímající kříž, je personifikací Víry, po stranách stojí sochy římských vojáků a mučedníků sv. Jana a sv. Pavla. Alegorická socha Víry má podobu ženské postavy s rouškou přes oči. V minulosti byla tato ústřední postava sousoší mylně popisována jako zpodobnění sv. Luitgardy, případně sv. Heleny nebo sv. Maří Magdalény. Žena klečí na skále, po níž šlehají blesky jako znamení Boží přítomnosti. Z druhé strany kříže, který žena objímá oběma rukama, se nachází vyobrazení chrámu se symbolem Božího oka. Sv. Jan a sv. Pavel jsou vyobrazeni ve vojenském odění a oba v ruce drží zlatené meče. Není bez zajímavosti, že plastika sv. Pavla v Osečné není původní. Vznikla pravděpodobně až při opravě roku 1882. Socha je už na první pohled slohově odlišnou replikou původní plastiky.

Stejně jako není stoprocentně jasný důvod zřízení všech tří soch, rozcházejí se historikové i v jejich interpretaci. Umělecko-historická věda nemá do současnosti jasno s ikonografickým rozbořem sousoší. Problematický je především centrální výjev sousoší. To však nic nemění na tom, že všechna díla patří k vrcholným ukázkám barokního umění a společně tvoří harmonickou ukázkou promyšlené práce s krajinnými prvky v Podještědí.

Detail plastiky sv. Pavla (Český Dub). Foto autor

Nejstarším pomníčkem je Křížový kámen

Otokar Simm

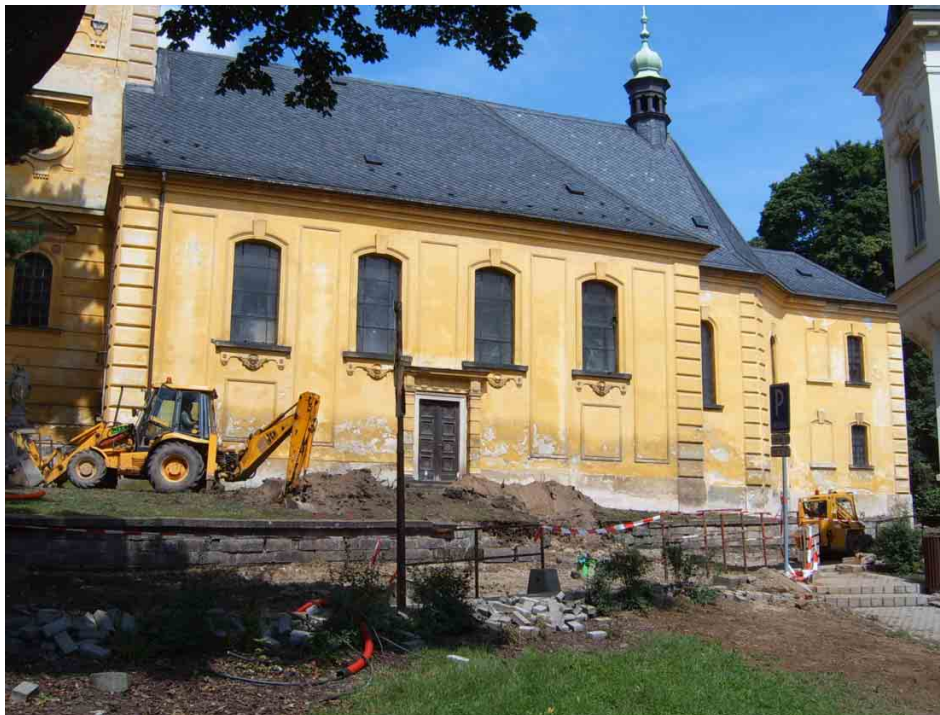
Kdo si chce prohlédnout nejstarší pomníček Jizerských hor, ten se musí vypravit do Jablonce nad Nisou. Z pískovcového bloku vytesaný Křížový kámen připomíná umrznutí Hanse Kleinerta ve druhé polovině 17. století. Dnes je kámen opřen o jižní stěnu kostela sv. Anny; nestál tady ale vždycky, jeho původní stanoviště se v minulosti nacházelo na okraji Jablonce. Přestože se jedná o jednu z nejstarších připomínek dávných časů, většina kolemjdoucích ji dnes mívá bez povšimnutí.

Nápis vyrytý na lícni straně kříže sděluje, že v lednu roku 1666, tedy před 356 lety, zmrzl „na tomto místě“ Hans Kleinert. Podle často přejímané verze dal kříž téhož roku zhotovit Georg Weis, jehož jméno je v kameni zapsáno na boční straně.

Křížový kámen je kamenem putujícím. Jak již bylo řečeno, jeho stanoviště u kostela sv. Anny není zdaleka původní. Kdysi se nacházel ve Vrkošlavicích při staré cestě spojující Liberec, Jablonec a Železný Brod. Později byl přemístěn k někdejšímu jablonckému vlastivědnému muzeu (bývalé č. p. 554); po jeho zrušení se bez péče a úcty povaloval společně s jinými artefakty na volně přístupném dvoře. Dnes na pozemku v ulici Generála Mrázka stojí nevhledná budova bývalých telekomunikací. Ještě před přemístěním ke kostelu

Do roku 2005 byl jabloncký Křížový kámen opřený o oprýskanou fasádu kostela sv. Anny. Archiv města Jablonce nad Nisou

Souběžně s generální opravou kostela probíhala v roce 2005 i rekonstrukce Soukenné ulice. Kříž byl po tu dobu uschován v depozitu. Archiv města Jablonce nad Nisou

sv. Anny se uvažovalo o jeho vztyčení v parčíku nad dřívější farou v Kostelní ulici, k tomu ale nedošlo.

Křížový kámen byl za dobu své existence také několikrát renovován, naposledy na náklady města v roce 2001. O dva roky později byl vandaly svržen, naštěstí ale nedošlo k jeho citelnějšímu poškození. Po dobu renovace kostela byla památka uložena v depozitu a poté navracena na důstojné místo, kde stojí dodnes.

Obnova kostela sv. Anny proběhla až po převodu nemovitosti do majetku města. Archiv města Jablonce nad Nisou

Kronikář Adolf Lilie píše ve své kronice¹ na straně 225, že „od brodu na Nise vedla vozová cesta v trase dnešní Kokonínské ulice na Bártlův vrch a přes kokonínskou část Hinterwinkel (Zadní kout, v prostoru dnešní Krkonošské a Letní ulice) pokračovala do Maršovic, odtud jako ‚stará cesta‘ přes Těpeře do Železného Brodu. Tato silnice umožňovala povozníkům v dávných dobách překonávat neproniknutelné lesy Jizerských hor. Jako jediná připomínka minulých časů se na ní dochoval, a to východně naproti pivovaru, již dost zvětralý Křížový kámen.“

O „silnici“ a Křížovém kameni se zmiňuje také Adolf Benda v *Dějínách města Jablonce a jeho okolí*² na str. 11 a 12: „Na silnici ze Železného Brodu do Liberce bývaly dva brody. Jeden brod na Nise se nacházel pod jabloneckým kostelem, přibližně tam, kde stojí dům č. p. 387. ... Silnice vedla přes Maršovice a skrze les, kolem Křížového kamene, přes Bártlův vrch dolů, a pod kostelem směrem ke staré střelnici a odtud do Rýnovic.“

Na str. 75 se dočteme, „že na jihu (Jablonce) je podle něj pojmenovaná větší část lesa Kreuzstein (Křížový kámen)“. Na str. 77 se pak píše, že lesní revír „im Kreuzstein“ patřil k maloskalskému panství. Lesní úsek toho názvu

je zakreslen i v mapě stabilního katastru z roku 1843. Benda rovněž připomíná, že pod pojmem silnice si nelze představovat uměle vybudovanou komunikaci, nýbrž pouhou cestu vedoucí divočinou. K překonávání vodních toků sloužily jen brody; mosty stály výhradně ve významných městech.

V uvedených sděleních se dá hledat informace, kde se původně Křížový kámen nacházel. Potíž je ovšem v tom,

V mapě stabilního katastru z roku 1843 je v pravé části zapsáno lesní oddělení s názvem Kreuzstein. Archiv autora

¹ LILIE, Adolf. *Der politische Bezirk Gablonz, eine Heimatskunde für Schule und Haus*. Verlag des Gablonz-Tannwalder Lehrervereines, Gablonz a. N., 1895.

² BENDA, Adolf. *Geschichte der Stadt Gablonz und ihrer Umgebung*. Comissions Verlag von Josef Rößler, Gablonz a. d. Neisse, 1877.

že vysvětlení není zcela jednoznačné. Rozšířený je názor, že kdysi stál v místech dnes již zrušeného pivovaru či u pivovarských rybníků.

To však příliš neodpovídá sdělení Adolfa Lilieho. Jestliže prastará spojnice Liberce se Železným Brodem vedla z Jablonce (koncem třicetileté války vypáleného) přes Bártlův vrch, pak lze předpokládat, že Křížový kámen měl nejspíš svoje stanoviště na zmíněném kopci. Nebylo by přeci logické, aby „silnice“ z *Bartelbergu* klesla do blízkosti budoucího pivovaru, aby vzápětí znovu vystoupala do kokonínského *Hinterwinklu*. Byla by to v každém případě zacházka.

Adolf Lilie se zmiňuje také o lidové pověsti, podle níž měli u Křížového kamene umrznout tři pašeráci. Vzápětí však sám tuto verzi zpochybňuje, jelikož pašerákům v té době nikdo pamětní kameny nestavěl.

O tom, kdo byli dva muži, jejichž jména jsou zvěčněná v pískovci jabloneckého Křížového kamene, jsem se pokusil zjistit něco bližšího. Lecos se o nich můžeme dovědět v pátém svazku díla Heinze Kleinerta (*1927 – †2003 Kaufbeuren, shodou okolností jmenovce umrzlého) *Bunte Reigel (Pestré korálky)*³. Autor je hlavně mezi krajany oblíbeným literátem, písíicím převážně v německém jabloneckém nářečí zvaném „*paurisch*“. Svoje dětství prožil na Horní Černé Studnici a její okolí tudíž dobře znal.

Křížový kámen na fotografii z roku 2005. Foto Bohumil Jakoubě

³ KLEINERT, Heinz. *Bunte Reigl, 5. Band*. Leutelt-Gesellschaft e. V., Schwäbisch Gmünd, 1992.

Ve svém vyprávění o Křížovém kameni například tvrdí, že v matrice univerzitních posluchačů ve Wittenbergu jsou zapsáni i tři žáci z oblasti Jizerských hor. Jedním z nich měl být Johannes Kleinert(us) ze vsi *Neissedorf* – pozdějšího *Neudorfu* – dnešní Nové Vsi nad Nisou. Kleinert si s sebou do Wittenbergu údajně nesl doporučující psaní jabloneckého protestantského faráře Nicolause Schütze, známého pod polatinštěným jménem Sagittarius (Schütz = Sagittarius = Střelec). Po studiích se měl Kleinert vrátit do Jablonce a vypomáhat Sagittariovi.

Křížový kámen v únoru roku 2022. Foto autor

Pater Josef Ressel uvádí ve svém díle *Dějiny církve a školství v Jablonci*⁴ na straně 20, že Sagittarius přišel do Jablonce nejpozději v roce 1615, odkdy je tady jeho působení doloženo. V roce 1624, v období vrcholící protireformace, musel Sagittarius opustit Čechy a odejít musel i Kleinert.

Jelikož se Johannes hlásil k učení Jana Kalvína, nemohl se vydat do Saska, kam zamířila většina evangelických duchovních. Helveti (kalvinisté) měli, na rozdíl od evangelíků augšpurského vyznání (luteránů), do Saska zavřené dveře. Vydal se proto do Uher a Sedmihradska, později se dostal do Polska, až se usadil poblíž Zhořelce.

Po skončení třicetileté války (1618–1648) se Kleinert vrátil na Jablonecko. V rozlehlých jizerských lesích bylo ještě dost míst, kde se na zapřenou scházeli tajní evangelíci u bo-

⁴ RESSEL, Josef P. *Geschichte der Kirche und Schule in Gablonz*. Comissions Verlag von Josef Rößler, Gablonz a. N., 1878.

hoslužeb. Na zapadlém místě kdesi pod Černou studnicí se prý nacházel balvan s vytesaným kalichem, u kterého se setkávali evangelíci ze širokého okolí a kde jim Kleinert kázal.

Jen pánbůh ví, odkud a kam měl koncem ledna roku 1666 stárnoucí kazatel namířeno. Jisté je jen to, že do cíle nedošel. Snad mu v lesní pustině došly síly ve sněhových závějích, snad ztratil ve vánici orientaci a nedokázal vzdorovat zimnímu nečasu. Třeba si chtěl jen chvilku odpočinout...

Jméno na boku pomníčku – Georg Weis – je poněkud tajuplnější; všeobecně se však soudí, že Weis (dnes psáno spíš Weiss) byl jeho donátorem. Rudolf Lang píše v knize *Gablonz an der Neiße*⁵ na str. 486 v příspěvku věnovanému Maršovcům: „Podle berní ruly z roku 1654 byl Georg Weis největším sedlákem v místě (a pravděpodobně také rychtářem). V roce 1666 dal ve Vrkošlavicích postavit Křížový kámen Hansi Kleinertovi, který tam umrzl.“

Že by tomu tak mohlo být, nasvědčuje částečně konstatování manželů Scheybalových v knize *Krajem skla a bižuterie*⁶: „V roce 1590 již byly (Maršovice) sídlem vrchní rychty, pod níž spadal také Jablonec, Loučná, Malý a Velký Kokonín, Vrkošlavice a Jistebsko.“

Boční strana nese jméno pravděpodobného donátora Georga Weise. Foto Bohumil Jakoubě

⁵ KOLEKTIV. *Gablonz an der Neiße, Stadt, Bezirk und Landkreis in Nordböhmen (Sudetenland)*. Dritte verbesserte Auflage, Leutelt-Gesellschaft e. V., Schwäbisch Gmünd, 1992.

⁶ SCHEYBAL, Josef V. a Jana SCHEYBALOVÁ. *Krajem skla a bižuterie*. Nakladatelství Jakoubě, Vráta 47, Železný Brod, 1998.

Ačkoliv se nejedná o podstatnou věc, zamýšlíme se občas nad tím, jde-li v případě Křížového kamene o tzv. smírčí kříž. Sám jsem v *Jabloneckém měsíčníku* 2/2006 napsal: „Vzácná památka bývá nesprávně řazena mezi tzv. smírčí kříže. Smírčí kříže však byly stavěny za trest, jako jakési „výkupné“ za nějaké těžké provinění. Jablonecký kříž byl ale zřízen jako připomínka nešťastného umrznutí, tedy nikoliv něčí viny.“ S odstupem času si uvědomuji, že věc není tak prostá, jak by se mohlo zdát.

Jiného názoru byli například významní představitelé českého národopisu, manželé Scheybalovi: „Smírčí kříže jsou pomníčky zřizované na místech vražd a neštěstí, tam, kde zahynul člověk bez zpovědi a posledního pomazání.“ (*Zvykoslovní kalendář Novin Jablonecka, 1971*).

Smírčími kříži se zabývá i následující příspěvek. Jeho autor se o ně zajímá již mnoho let.

Smírčí kříže

František Mikule

Pod tímto názvem se vede většina nalezených objektů, a to i přesto, že skutečně „smírčím“ křížem je jen nepatrná menšina křížů. Ptáte se proč? Protože tímto přídomek se může „honosit“ pouze ten kříž, ke kterému byla vyhotovena a nalezena tzv. „smírčí smlouva“.

Nebylo to nic jiného, než doklad o tom, že se viník vraždy nebo podobného činu s pozůstalými „smířil“. Doklad byl vypracován za dohledu tehdejších rychtářů obcí, kde se čin udál, nebo u pana faráře. Obě strany – v případě vraždy vrah a pozůstalí – se dohodli na jakémsi odškodnění. Mluví se tedy o době, kdy nebyly státní soudy. Majitel panství si takové přestupky řešil sám a měl zájem na tom, aby neubývalo poddaných, kteří mají i povinnost pro něho pracovat. Byl totiž raný středověk a ze strany pozůstalých hrozila

Smírčí kříž v Železném Brodě nakreslil František Mikule, autor příspěvku, v roce 1998.

Raspennavský smírčí kříž zachycený v roce 1999 stejným autorem.

krevní msta. Proto byla viníkovi doporučena cesta do Říma nebo Cách, aby „nebyl na očích“; v případě, že se nevrátil nebo se vrátil s podlomeným zdravím, spadalo to do trestu seslaného z vyšších míst. Součástí trestu bývala i povinnost postavit na místě činu kamenný kříž. Majetný si výrobu zaplatil, nemajetný to zkusil sám. Některé kříže proto mají zvláštní tvar, jsou bachraté a vypadají neuměle.

Postupně se do této kategorie začaly započítávat i jiné objekty, kříže a křížové kameny, postavené u jiné příležitosti, většinou ale také smutné. Objevovaly se kříže v místě, kde blesk usmrtil pasačku, hospodyni jdoucí z trhu, řezníka, jehož ušlapal zdivočelý býk, dřevorubce, na kterého spadl při kácení strom, sedláka, na něhož se zvrátil naložený vůz a podobně. Protože byl nebožtík při nehodě většinou sám a přítomen nebyl nikdo, kdo by ho „usmířil s Bohem“, udělali to za něho pozůstalí.

Nejmladší kříže patří už do novodobé éry, účel ale mají tentýž. Jsou větší, řemeslně lépe vyrobeny než ty, jejichž „éra skončila“ na začátku 17. století, kdy soudnictví připadlo státu.

Vyskytly se i názory, že kříže, kterým se pro jejich bachratost říkalo „baby“, jsou misijní kříže našich prvních věrozvěstů Cyrila a Metoděje, kteří je zanechávali na navštívených místech. Toto mapování ale v poslední době dostává dosti velkou trhlinu, neboť kříže se nacházejí i tam, kam učenci dozajista nedošli – v Německu, Polsku či Švédsku. Přesto se na Moravě mnohý kříž honosí značkou Cyrila a Metoděje.

Křížům je přisuzováno i jiné poslání, a to hraniční. Kříž je svým tvarem v přírodě těžko přehlédnutelný, a tak mohl plnit i „hraniční“ povinnost. Značky a obrazce na něm měly naznačovat, s čím by se případný pokušitel hranici změnit mohl setkat. Proto ty sekery, meče, kuše, proto nůžky a radlice. Pokud se podobný kámen zasazoval, dávaly se pod něj „civilizační“ předměty, popel, sklo; vybraným mladíkům se navíc na místě vysázelo za malou odměnu pár ran holí, aby si ho dobře zapamatovali po celý život.

Jsou však i další pohledy na symboly na křížích: podle sekery tam prý zahynul tesař, nebo tam byl někdo zabit sekerou, srpy zase prozradí dvě děvečky jdoucí pro trávu, jež se posekaly pro mládence. Meč značí souboj vojáků.

Co však není psáno, není dáno... Jestliže písemný materiál nevypráví přesně, co se na místě stalo, dostává široký prostor lidská fantazie. A mnohdy se pak u jednoho kříže sejdou dvě nebo i více pověstí.

Smírčí kříž v Chotyni v roce 2019. Foto Otokar Simm

Dvacet let od nálezů pravěkých sekerek pod Černou studnicí

Bohumil Horáček

Hory byly pro člověka dlouhou dobu nepřístupnou a neznámou krajinou. Raději se usídlil v pohodlných a úrodných nížinách v blízkosti řek. Platí to i v případě Jizerských hor, které až do konce středověku byly prakticky neobydlené. Dnes však víme, že minimálně na jejich jižní svahy, konkrétně na Černostudniční hřeben, se první pravěcí lidé cíleně vydávali již v době kamenné.

O novověké těžbě cínu u Nového Města pod Smrkem, nebo o vzácných drakokamech na Jizerce, víme už dlouho a rudné doly a potoky bohaté na iseriny a další vzácné nerosty jsou dostatečně popsány. Teprve dvě desetky let však bezpečně víme o tom, že těžba nerostů probíhala v oblasti Jizerských hor a jejich podhůří již v období neolitu, tedy mladší doby kamenné. Někdy v rozmezí 6.–5. století před naším letopočtem byla oblast Českého ráje a jizerskohorského podhůří postupně osídlována lidmi, jejichž hlavním zdrojem obživy se namísto dosavadního lovu a sběru stává zemědělství.

Pro obdělávání půdy potřebují pevné nástroje. Začnou tedy využívat nerosty, které do podhorských nížin splavila řeka Jizera. Obzvláště ty, které

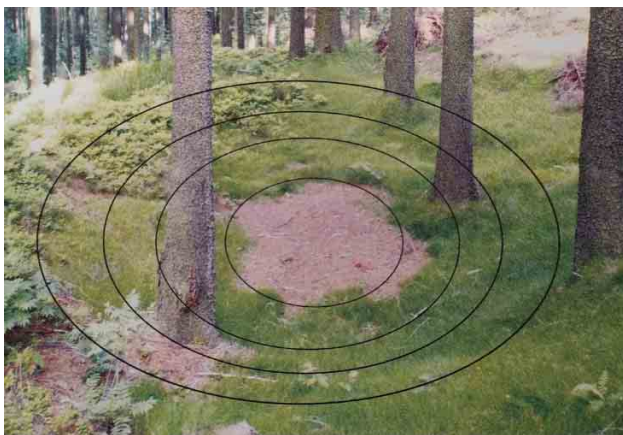
Valouny metabazitu, výrobní odštěpky i hotové sekerečky z Černostudničního hřebene. Foto autor

jsou dostatečně pevné, ale zároveň se daly dobře opracovat, především štípat. Těmto podmínkám vyhovoval hlavně metabazit, jehož valouny byly v blízkosti řečiště hojně zastoupeny. Poptávka po nástrojích stoupala, a tak byli do horských svahů vysláni pomyslní pravěcí prospektoři, aby našli pravý zdroj těchto nerostů. To se podařilo na jižních svazích Černostudničného hřebene, v úzkém pásu, táhnoucím se od Maršovického vrchu přes Jistebsko až k Velkým Hamrům a Tanvaldu.

Neolitictí těžaři zde objevili skalní výchozy metabazitu, které je navedly na další ložiska, odkud se hornina těžila lámáním z mělkých těžebních jam. Po téměř 500 let zde člověk mladší doby kamenné těžil strategickou surovinu pro výrobu broušených kamenných nástrojů – seker, sekeromlatů, tesel a dalšího nářadí pravěkého zemědělce a dřevorubce. Archeologickým průzkumem je prokázáno, že v lomech pod Černostudničným hřebenem se hornina nejen těžila, ale zároveň otloukáním upravovala do podoby polotovaru. Ten byl pak transportován do jakýchsi dílen v podhůří, kde byly vyráběny finální podoby pravěkých nástrojů. Existence těchto dílen je doložena v Ohrazenicích, Turnově, Příšovicích, Přepeřích, ale i níže po toku řeky Jizery v oblasti Mladoboleslavska.

Podle odhadů bylo v areálu za 500 let trvání lomů vytěženo přes 1 500 tun kamene a vyrobeno 1,5 až 3 miliony polotovarů, které byly distribuovány na vzdálenost až stovek kilometrů. Nástroje z pojizerského metabazitu byly kromě území Čech a Moravy nalezeny také na Slovensku, v Polsku, Německu (Hesensko, Bavorsko), Nizozemí a na severu Rakouska a Maďarska. Artefakty z této suroviny byly nalezeny i jižně od Alp v severní Itálii. Všechny tyto nálezy svědčí o důležitosti a významu pravěké těžby v podhůří Jizerských hor.

Od objevu a popsání těžebních lokalit uběhne letos dvacet let. Proč si archeologové tak významného naleziště všimli teprve nedávno? První průzkum v oblasti Pěnčína probíhal na začátku 20. století, šlo však o bádání geologické, nikoliv archeologické. Samotná historie objevů roku 2002 je zvláštní tím, jak dlouho zůstaly neolitické artefakty bez povšimnutí, přestože především Maršovický vrch je jimi doslova pokryt. Po roce 1945 dojíždělo na Maršovický vrch mnoho archeologů i geologů,

Jedna ze zasypaných těžebních jam v lese nedaleko Jistebska.
Foto Kittelovo muzeum

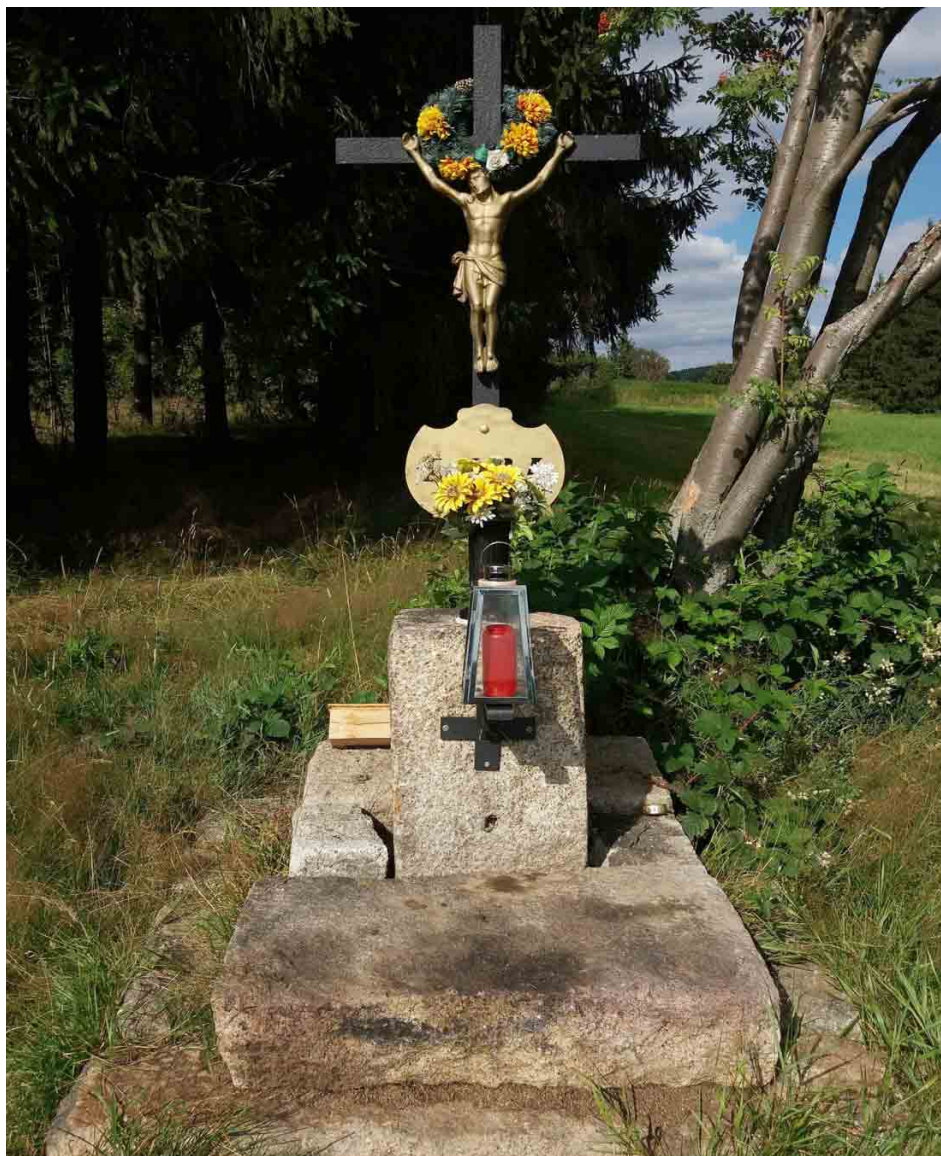
Pravěký sekeromlat nalezený na poli v dolním Pojizeří. Foto Filip Krásný

neolitický artefakt z nich ale nezaznamenal nikdo. V roce 2001 při revizi všech známých výchozů metabazitu objevili manželé Vladimír a Blanka Šreiniovi rozsáhlé pozůstatky po neidentifikovatelné těžbě poblíž Dolní Černé Studnice na katastru obce Jistebsko. Souběžně s nimi Antonín Přichystal mapoval výchozy v údolí Kamenice, kde se mu zcela samostatně podařilo objevit archeologickou lokalitu Velké Hamry. V květnu roku 2002 byl zahájen intenzivní archeologický výzkum, který prakticky trvá až dodnes.

Archeologická expozice v Kittelově muzeu v Krásné-Šumburku. Foto autor

Stálou výstavu věnovanou těžbě a zpracování kamenných sekerek z mladší doby kamenné najdou návštěvníci v suterénu muzea v Kittelově domě v Krásné-Šumburku. Po českých muzeích také putuje výstava, která celou problematiku podrobně přibližuje. Význam lokality na Maršovickém vrchu je zcela mimořádný a připravuje se její zápis do Ústředního seznamu kulturních památek ČR.

Boží muka na úbočí Maršovického vrchu. Foto Martin Justra

Neobvyklá vodní podívaná

Otokar Simm

V listopadu loňského roku se návštěvníkům bedřichovské přehrady na Černé Nise naskytlá zvláštní podívaná. Po několikaletých opravách koruny hráze vodní nádrže probíhaly zkoušky dokončeného díla a přehrada proto byla napuštěna na maximální stav. Pomníčky na jejím břehu se ocitly ve vodě...

Soustavu přehrad v Jizerských horách navrhl na počátku 20. století profesor Otto Intze z Cách. Jejím účelem byla ochrana hustě osídleného a průmyslového podhůří před opakovanými povodněmi. Přehrada na Černé Nise byla prvním dílem této soustavy, které získalo stavební povolení. Bylo vydáno 18. února 1902 a jen o dva dny později i povolení stavby vodního díla na Harcovském potoce. Stavba bedřichovské přehrady byla dokončena 21. prosince 1905, závěrečná kolaudace proběhla 28. 6. 1906.

Hráz se naposledy opravovala před řadou desetiletí, a tak není divu, že si její stav vyžádal další renovaci. Odborníci zjistili, že zatéká do její koruny, což bylo samozřejmě nepřijatelné. Jako nevyhovující se ukázal i stav přelivné hrany v koruně hráze.

S opravami bylo započato v roce 2017 a měly trvat zhruba dva roky. Nastaly ale nečekané komplikace: firma, která zakázku získala, sice práce zahájila, ale nedokončila je, protože skončila v úpadku. Povodí Labe tak muselo vypsát

Kříž Dagmar Spinové připomíná nešťastnou událost, k níž došlo před 47 lety. Foto Miroslav Deml, 20. listopadu 2021

novou soutěž na jiného dodavatele, čímž se práce značně zdržely. Nový zhotovitel zahájil stavbu znovu v roce 2019 a dokončil ji na podzim roku 2021. Opravy stály přibližně 20 milionů korun.

Poslední opravy, byť s vynucenou přestávkou, tak probíhaly bezmála stejně dlouho, jako stavba nové přehrady před více než sto lety...

Po dobu oprav byl nepovolaným osobám vstup na hráz zakázán. To už ale od podzimu neplatí, nyní mají turisté po delší době opět možnost po 340 metrů dlouhé a 15,1 metru vysoké hrázi (nad terénem) procházet z jednoho břehu na druhý a kochat se přitom pohledem na tmavou hladinu přehrady obklopené lesy.

Vraťme se ale k předmětu našeho zájmu, kterým jsou pomníčky. Na levém břehu přehrady se mezi zeleně značenou stezkou a vodní hladinou nacházejí dva z nich. Kříž Dagmar Spinové připomíná padesátiletou ženu z Liberce, jež se 8. prosince 1974 vydala k horské přehradě s úmyslem skoncovat v její ledové vodě se životem. Svůj záměr také uskutečnila. Její památka v podobě kříže byla od té doby několikrát obnovena, zatím naposledy 25. října 2017. Zprávu o opravě naleznete v Patronu č. 4/2017.

Nedaleko odtud stojí i druhý pomníček – pamětní kámen s tabulkou připomínající sedmnáctiletého Herberta Johneho z Chotyně. Také on našel smrt v temných vodách přehrady. Během výletu do Jizerských hor, na který se vydal s přáteli 22. června 1930, chtěl přeplavat z jednoho břehu na druhý. Nebyl to dobrý nápad – mladík za něj, bohužel, zaplatil životem.

O památce Herberta Johneho píšeme i na poslední straně našeho časopisu.

Pro pořízení snímku Johneho kamene bylo nezbytné vstoupit do studené vody. Foto Miroslav Deml

Děje se nejen v Jizerských horách

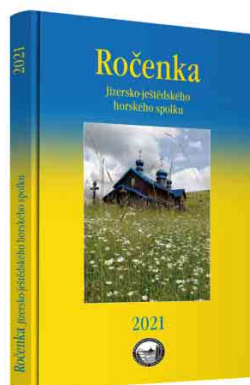
Gustav Ginzel by oslavil devadesátiny

Devadesáté narozeniny by 28. února tohoto roku oslavil Gustav Ginzel, dobrodruh z Jizerky a výrazná osobnost historie Jizerských hor. Narodil se v roce 1931 v Liberci a mezi horaly proslul jako cestovatel, horolezec, jeden ze zakladatelů Jizerské padesátky a především jako obyvatel Hnojového domu na Jizerce. Zemřel 28. listopadu 2008 v německém Kemptenu, kde je též pochován.

Vychází Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku

V prvním dubnovém týdnu vychází v pořadí již dvacátá Ročenka Jizersko-ještědského horského spolku. Čtenáři se v ní mimo jiné dočtou o historii loni zbourané chaty na Smědavě. Svě zastoupení v ročence bude mít i Spolek Patron – článek Bohumila Horáčka podrobně představí tříleté úsilí spolku při obnově památky Brzda u smědavské silnice.

Kodešova pamětní deska ve Frýdlantu

Na budově základní školy v Bělíkově ulici ve Frýdlantu se nachází pamětní deska učitele Otakara Kodeše, který ve škole, postavené v roce 1925, učil. Text desky, odhalené v 80. letech minulého století, je totožný s deskou u Kodešovy skály v Heřmanicích. Otakar Kodeš byl zabit 22. září 1938 při obraně hranic Československé republiky.

Čtvrtletník přátel drobných památek Jizerských hor č. 1/2022 (33. ročník)

Vydává Spolek Patron, Jiřetín pod Bukovou 104, 468 43, IČO: 64669807. Vydávání čtvrtletníku PATRON je povoleno OkÚ - Jbc - 941/34. Ev. č. MK ČR E 10470. Redakce: Bohumil Horáček, Otakar Simm. Grafická úprava: Graphis DTP studio, Moskevská 6, Liberec. Tisk: Geoprint, Krajinská 1110, Liberec. Příspěvky zasílejte na adresu: Bohumil Horáček, Na Radouči 1254, 293 01 Mladá Boleslav, nebo e-mailem: horacek21@seznam.cz. Interní tiskovina.

Barokní sousoší Víry na východním okraji Osečné. Foto Bohumil Horáček

Kříž Dagmar Spinové, neobvykle ponořený do vod bedřichovské přehrady. Foto Václav Kyzvát

Pomníček Herberta Johneho

Liberecké noviny (Reichenberger Zeitung) přinesly v pondělí 23. června 1930 smutnou zprávu: předchozího dne se v Bedřichovské přehradě utopil 18letý Herbert Johne, student třetího ročníku učitelského vzdělávacího ústavu v Liberci. Za slunečného počasí byl s partou přátel na výletě v Jizerských horách, během kterého se chtěl osvěžit v horské přehradě. To se mu, bohužel, stalo osudným.

Když doplaval zhruba do poloviny, začal volat o pomoc. Jeden z jeho kamarádů za ním sice okamžitě vyrazil, ale pro nedostatek vlastních sil nedokázal Herberta udržet nad vodou. Zachránit se jej pokoušeli i jiní na břehu přítomní lidé, leč ani oni jej spasit nedokázali. Nakonec se ukázalo, že příčinou jeho smrti byla srdeční mrtvice. V nedělním vydání stejných novin z 29. června 1930 bylo zveřejněno smuteční oznámení, v němž rodina sděluje, že k poslednímu rozloučení s milovaným synem dojde 30. června v půl desáté dopoledne v libereckém krematoriu.

Herbert se narodil 18. srpna 1912 v rodině řídícího učitele Adolfa Johneho v Chotyni.

Pozůstalí Herbertovi postavili na levém břehu přehrady nenápadný pomníček s tabulkou. Ta byla v roce 1982 zcizena a následně několikrát obměněna. V 90. letech minulého století ji kdosi prostřelil. V Patronu číslo 2/2000 sděluje Herbert Endler, že poškozenou tabulku 23. srpna 1998 sejmul. Kdo ale zhotovil tu stávající s chybným datem úmrtí, to se nám zatím nepodařilo zjistit. Třeba nám dokážou pomoci naši čtenáři...

Text Otokar Simm, foto Bohumil Horáček